

Bijlage 1: herbeoordelingen landen eerste tranche

Bij brief van 3 november 2015 is aangegeven dat de volgende landen worden aangemerkt als veilig land van herkomst:

- Landen in de Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië-Herzegovina, Kosovo, Macedonië, Montenegro en Servië),
- Lidstaten van de EER (EU-lidstaten plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland), en
- Andorra, Monaco, San Marino, Vaticaanstad, Zwitserland, Australië, Canada, Japan, de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland.

Dit beleid is in werking getreden met ingang van 14 november 2015.

In onderstaand overzicht wordt van deze landen een eerste herbeoordeling gegeven met betrekking tot de vraag of ze nog steeds kunnen worden aangemerkt als veilige landen van herkomst. In de herbeoordeling wordt op basis van een beperkt aantal bronnen (met name de landenrapporten van het US State Departement en de rapporten van Freedom House) in een snelle beoordeling onderzocht of de situatie in het land aanmerkelijk is gewijzigd met betrekking tot:

- democratisch bestuur,
- bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon,
- vrijheid van meningsuiting,
- vrijheid van godsdienst en vereniging,
- bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden,
- toegang tot onafhankelijk onderzoek,
- toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht, en
- toegang tot rechtsmiddelen.

Bovenstaande landen worden hieronder in alfabetische volgorde behandeld.

Albanië

Freedom House¹ en het US State Departement² beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur* en de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Het US State Department schrijft dat de Raad van Ministers in mei 2016 een Nationaal Actieplan voor de LHBTI's 2016-2020 heeft aanvaard. In augustus 2016 is een nationale werkgroep geïnstalleerd voor de implementatie van het actieplan. Het actieplan beoogt het wettelijk en institutionele kader voor de bescherming van LHBTI's te verbeteren, alle vormen van discriminatie uit te bannen en toegang tot werk, scholing, gezondheidszorg en huisvesting te verbeteren.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op de gebieden van *vrijheid van meningsuiting*, *vrijheid van vereniging* en *toegang tot onafhankelijk onderzoek*.

Op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* schrijft het US State Departement dat op 14 mei 2016 een "Gay (P)Ride against Homophobia" plaatsvond in Tirana. Het US State Department schrijft hierover dat de politie de veiligheid van de activisten heeft gewaarborgd.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016³ en 2017⁴ Albanië niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

¹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/albania>

² <https://www.state.gov/documents/organization/265600.pdf>

³ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁴ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

Met betrekking tot *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen* meldt het US State Departement dat de autoriteiten gedurende het jaar 2016 verdere stappen hebben ondernomen in het bestrijden van corruptie. In juli 2016 werd een grondwetswijziging goedgekeurd waarmee de rechterlijke macht wordt hervormd en waarmee een onafhankelijke openbare aanklager en onderzoeksunit worden ingesteld. In augustus 2016 heeft het parlement ingestemd met een wet om corruptie onder openbare aanklagers en rechters terug te dringen.

Conclusie

De situatie in Albanië is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Uit het voorgaande blijkt dat op sommige punten sprake is van een lichte verbetering. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Albanië als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Andorra

Freedom House⁵ en het US State Departement⁶ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur* en de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op de gebieden van *vrijheid van meningsuiting, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁷ en 2017⁸ Andorra niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* schrijft het US State Department dat de *European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)* zich in 2015 kritisch heeft uitgelaten over de bewijslastverdeling bij klachten over discriminatie op grond van ras, etniciteit, nationaliteit, religie of taal.

Conclusie

De situatie in Andorra is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Andorra als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Australië

Freedom House⁹ en het US State Departement¹⁰ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

⁵ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/andorra>

⁶ <https://www.state.gov/documents/organization/265602.pdf>

⁷ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁸ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

⁹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/Australia>

¹⁰ <https://www.state.gov/documents/organization/265532.pdf>

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department schrijft dat in juli 2016 bekend werd gemaakt dat van 2010 tot 2015 enkele jonge gedetineerden in het Don Dale Detention Centre werden mishandeld. Een woordvoerder van de Hoge Commissaris van de VN voor de Mensenrechten (OHCHR) verklaarde dat er sprake was van een mogelijke schending van twee mensenrechtenverdragen en dat er mogelijk sprake was van marteling. Eerste minister Turnbull heeft hierop een onderzoekscommissie ingesteld, die ook andere incidenten heeft onderzocht. Het US State Department meldt verder overbezetting van detentiefaciliteiten in enkele deelstaten.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016¹¹ en 2017¹² Australië niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Voor wat betreft de *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* schrijft het US State Department dat de ngo *Executive Council of Australian Jewry* in de periode oktober 2014 – september 2015 190 meldingen van antisemitische incidenten heeft ontvangen. Het ging om vandalisme, intimidatie en fysieke en verbale aanvallen. De Human Rights Commission ontving enkele honderden klachten met betrekking tot seksuele intimidatie en discriminatie, waarvan de meeste konden worden opgelost.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Australië is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Er is sprake van incidenten op het gebied van vrijheid en veiligheid van de persoon, maar uit het rapport van US State Department blijkt dat de regering hierop actie heeft ondernomen. Er is geen sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Australië als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Bosnië-Herzegovina

Freedom House¹³ en het US State Department¹⁴ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House op de dimensie 'political rights' is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Freedom House meldt dat Bosnië-Herzegovina in februari 2016 formeel het lidmaatschap van de EU heeft aangevraagd.

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* geeft Freedom House Bosnië en Herzegovina in haar rapportage 'Freedom in the world 2017' een rating van 4 uit 7. In de twee voorgaande jaren gaf Freedom House Bosnië en Herzegovina een rating van 3 uit 7 op deze dimensie. De beoordeling is dus één punt achteruit gegaan. Als reden wordt

¹¹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

¹² <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

¹³ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/bosnia-and-herzegovina>

¹⁴ <https://www.state.gov/documents/organization/265614.pdf>

opgegeven dat de autoriteiten niet hebben kunnen voldoen aan beslissingen van het Constitutioneel Hof, met name het verbod om een referendum te houden in de deelrepubliek Srpska.

Uit een vergelijking van de rapporten van het US State Department over 2014, 2015 en 2016 komt naar voren dat de omstandigheden in gevangenissen niet aanmerkelijk zijn gewijzigd. Wel meldt het rapport over 2016 dat het Europees comité ter voorkoming van foltering van de Raad van Europa (CPT) op 5 juli 2016 een rapport heeft gepubliceerd waarin melding wordt gemaakt van een aanzienlijk aantal beschuldigingen van wijdverspreide ernstige mishandelingen van gedetineerden door de politie in onder andere Sarajevo en Bijeljina, alsmede in de gevangenis van Mostar. In sommige gevallen zou dit gebeuren om bekentenissen af te dwingen. Volgens het comité ondernemen openbare aanklagers en rechters gewoonlijk geen actie met betrekking tot beschuldigingen van mishandelingen.

Over de *vrijheid van meningsuiting* beschrijft het US State Department enkele incidenten waarbij journalisten werden bedreigd of mishandeld tijdens bijeenkomsten van ultranationalistische Serviërs. Politici en organisaties van journalisten veroordeelden deze aanvallen. In de Republika Srpska bestaan enige beperkingen ten aanzien van uitingen op het internet. Er zijn gevallen waarin personen werden gearresteerd op grond van hetgeen ze hadden geplaatst op sociale media.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016¹⁵ en 2017¹⁶ Bosnië en Herzegovina niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden*. In juli 2015 is een 'official strategy' voor 2015-2019 aangenomen om huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen tegen te gaan. In 2016 hebben de regeringen van beide deelstaten officiële *gender action plans* aangenomen om problemen van LHBTI's aan te pakken.

Met betrekking tot *toegang tot onafhankelijk onderzoek* schrijft het US State Department dat het Comité ter voorkoming van foltering van de Raad van Europa heeft gemeld dat tijdens zijn bezoeken aan gevangenissen en detentiecentra veel personen die bij de openbare aanklager of rechter hadden geklaagd over mishandeling door handhavingsautoriteiten geen antwoord kregen. Zelfs wanneer er zichtbare sporen van mishandeling waren, werd geen actie ondernomen.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

Sinds de eerste beoordeling is in Bosnië-Herzegovina geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op het criterium *democratisch bestuur*.

Ten aanzien van het criterium *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid* is de rating van Freedom House één punt achteruit gegaan. Ook geven de bevindingen van het CPT met betrekking tot mishandelingen van gedetineerden en gevangenen aanleiding tot zorg. Berichten dat hiervan sprake was, zijn ook in eerdere rapporten van US State Department te vinden. Het onderzoek van het CPT is nieuw. De regering merkt op dat Freedom House dit aspect niet noemt. Daarnaast heeft Bosnië Herzegovina in 2016 een nieuwe stap gezet richting lidmaatschap van de EU. Het lidmaatschap is op 15 februari 2016 formeel aangevraagd en de Raad Algemene Zaken heeft in september 2016 ingestemd met het aanvangen van de onderhandelingen daarover. De Europese Commissie inventariseert nu op verzoek van de Raad welke hervormingen Bosnië nog moet doorvoeren om lid te worden. De regering vat dit op als een indicatie voor de mensenrechtensituatie.

¹⁵ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

¹⁶ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

De achteruitgang van de rating van Freedom House is gelieerd is aan een, wat Freedom House noemt, 'uitgebroken politieke crisis', waarin de Republika Srpska een illegale volksraadpleging hield over een herdenkingsdag voor de oprichting van de Republika en zich niet liet weerhouden door een verbod daarop door het Constitutionele Hof.

Alles afwegende trekt de regering de conclusie dat uit de verschillende berichten niet blijkt van een aanmerkelijke achteruitgang. Dit criterium vraagt bij toekomstige beoordelingen wel bijzondere aandacht.

De incidenten op het gebied van *vrijheid van meningsuiting* zijn beperkt van aard en worden daarom niet aangemerkt als een aanmerkelijke achteruitgang.

Er is geen sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is niet aangewezen. De aanwijzing van Bosnië-Herzegovina als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Canada

Freedom House¹⁷ en het US State Departement¹⁸ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur* en de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Departement meldt dat oorspronkelijke bewoners vaker slachtoffer zijn van misdrijven dan niet-oorspronkelijke bewoners. Met name vrouwen zijn vaker slachtoffer van moord, al was het aantal in 2015 teruggelopen in vergelijking met 2014.

Het US State Departement beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016¹⁹ en 2017²⁰ Canada niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Departement beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden*.

Over de *toegang tot onafhankelijk onderzoek*, schrijft het US State Departement dat een rechter in Ontario slachtoffers van de zogenoemde 'Sixties Scoop' heeft gehoord. Het ging hier om ongeveer 20.000 kinderen van oorspronkelijke bewoners, die bij hun ouders waren weggehaald en geplaatst bij niet-oorspronkelijke pleeggezinnen in Canada en de Verenigde Staten. De klagers eisen schadevergoeding voor emotionele schade en verlies van cultuur.

Het US State Departement beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht* en *toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Canada is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur*, *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Canada als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

¹⁷ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/canada>

¹⁸ <https://www.state.gov/documents/organization/253209.pdf>

¹⁹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

²⁰ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

Japan

Freedom House²¹ en het US State Departement²² beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House op de dimensie 'political rights' is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department schrijft dat ngo's, advocaten en artsen kritiek bleven hebben op de medische zorg in detentiecentra voor vreemdelingen en in detentiecentra voor voorarrest. Tevens schrijft het US State Department dat, alhoewel wetgeving het gebruik van geweld, bedreiging, verbaal geweld en het aanbieden van gunsten in ruil voor een bekentenis door de politie tegen arrestanten verbiedt, een ngo aangeeft dat deze wetgeving niet adequaat wordt gehandhaafd. Tot slot schrijft het US State Department dat het Ministerie van Justitie nieuwe richtlijnen heeft aangekondigd die voorschrijven dat buitenlanders die hun land ontvluchten vanwege conflicten een beschermingsstatus of vluchtelingenstatus ontvangen.

Het US State Department schrijft wat betreft *vrijheid van meningsuiting* dat in 2016 meerdere incidenten aanleiding gaven om bezorgd te zijn over de toegenomen druk van de regering op kritische en onafhankelijke media.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016²³ en 2017²⁴ Japan niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Japan is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Japan als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Kosovo

Freedom House²⁵ en het US State Departement²⁶ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House op de dimensie 'political rights' is in 'Freedom in the world 2017' een 3 uit 7. In 2016 gaf Freedom House op deze dimensie dezelfde score, in 2015 gaf Freedom House op deze dimensie een score van 4 uit 7.

Wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* geeft Freedom House Kosovo in haar rapportage 'Freedom in the world 2017' een rating van 4 uit 7 op de

²¹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/japan>

²² <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265340#sthash.QxnjoRPw.B7xfd6DJ.dpuf>

²³ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

²⁴ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

²⁵ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/kosovo>

²⁶ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265436#sthash.Ke5EONs0.dpuf>

dimensie 'civil liberties'. In de twee voorafgaande jaren gaf Freedom House Kosovo dezelfde rating op deze dimensie. Het US State Department schrijft dat in 2016 de autoriteiten een aantal gevangenisbewakers hebben aangeklaagd voor het niet uitvoeren van gerechtelijke bevelen en voor het mogelijk hebben gemaakt van ontsnapping van gevangenen. Tevens schrijft het US State Department dat volgens de ngo Kosovo Rehabilitation Center for Torture Victims, de psychosociale hulpverlening in de Dubrova-gevangenis tekortschoot. Daarbij zijn er geen wettelijke bepalingen of instructies betreffende de behandeling van gevangenen met een handicap.

Op het gebied van *vrijheid van meningsuiting* schrijft het US State Department dat er tot november 2016 in dat jaar 17 gevallen waren gemeld waarbij overheidsfunctionarissen, zakenlieden of radicale religieuze groepen de persvrijheid aantastten, onder andere door fysieke aanvallen en verbale bedreigingen richting journalisten. Het US State Department meldt ook dat het verbod op de import van Servische boeken door het verantwoordelijke ministerie is verlengd.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016²⁷ en 2017²⁸ Kosovo niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Wat betreft *vrijheid van vereniging* merk ik op dat het US State Department geen aanmerkelijke wijzigingen beschrijft op dit gebied.

Op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* schrijft het US State Department dat incidenten tegen Kosovaarse Serviërs bleven voortduren. Het US State Department meldt dat volgens de ngo Center for Peace And Tolerance etnische incidenten niet adequaat werden voorkomen, geregistreerd en onderzocht, met name de incidenten gericht tegen Kosovaarse Serviërs. Voorts meldt het US State Department dat het laatste bureau dat gratis juridische hulp aanbood aan minderheden is gesloten. Tot slot schrijft het US State Department dat in Kosovo er voor het eerst een persoon is veroordeeld voor het aanzetten tot haat en geweld tegen LHBTI'ers.

Met betrekking tot *toegang tot onafhankelijk onderzoek* schrijft het US State Department dat de ngo Kosovo Rehabilitation Center for Torture Victims meldt dat de interne klachtenprocedure in gevangenissen niet volgens de wet functioneert. Gevangenen werden niet in staat gesteld om vertrouwelijk te rapporteren over mensenrechtenschendingen en andere kwesties. Tevens zijn er klachten binnengekomen betreffende fysiek en verbaal geweld door gevangenispersoneel, ook gericht tegen veroordeelde jongeren.

Het US State Department beschrijft op het gebied van *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht* en *toegang tot rechtsmiddelen* dat door de vertraagde implementatie van afspraken met Servië op het gebied van rechtspraak, in het noorden van het land een achterstand is ontstaan en dat zelfs een aantal verdachten is vrijgelaten omdat de termijn voor de zaken was verlopen.

Conclusie

De situatie in Kosovo is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Enkele punten vragen aandacht, maar er zijn geen aanwijzingen dat er sprake is van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur*, *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Kosovo als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Liechtenstein

Met betrekking tot *democratisch bestuur* geeft Freedom House²⁹ Liechtenstein in 'Freedom in the world 2017' een rating van 2 uit 7 op de dimensie 'political rights'. In de twee voorafgaande jaren

²⁷ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

²⁸ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

gaf Freedom House Liechtenstein nog een score van 1 op 7 op deze dimensie. De verandering wordt verklaard door de toenemende inbreuken van de monarchie op het openbaar bestuur, met inbegrip van de uitoefening van het recht op veto, verantwoordelijkheidsaflegging naar het electoraat en het vermogen van gekozen ambtenaren om het beleid vrij te bepalen en uit te voeren. Het US State Department³⁰ beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen.

Wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op dit gebied.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016³¹ en 2017³² Liechtenstein niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Liechtenstein is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Op het gebied van *democratisch bestuur* is de rating van Freedom House een punt achteruit gegaan. De regering merkt dit, mede gelet op de omstandigheid dat het US State Department op dit punt geen aanmerkelijke wijzigingen beschrijft, niet aan als een aanmerkelijke achteruitgang.

Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Liechtenstein als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Macedonië

Met betrekking tot *democratisch bestuur* geeft Freedom House³³ Macedonië in 'Freedom in the world 2017' op de dimensie 'political rights' dezelfde rating als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department³⁴ schrijft dat gedurende het jaar 2016 er wijdverbreid gerapporteerd werd over dat het lid zijn van een politieke partij invloed had op de beslissing of iemand in een publieke functie werd aangenomen. Dit gold ook voor leraren en politieagenten. Tevens schrijft het US State Department dat in 2015 aan het licht kwam dat rijksambtenaren in meerdere gevallen represailles eisten tegen bedrijven die de oppositiepartijen steunden. Tot slot schrijft het US State Department dat, volgens het Macedonian Center for International Cooperation, corruptie in Macedonië is toegenomen sinds 2014. Volgens de rapportage is de druk om mee te werken aan corruptie daarnaast afhankelijk van de etniciteit van een persoon.

²⁹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/liechtenstein>

³⁰ <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dlid=265440#wrapper>

³¹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

³² <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

³³ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/macedonia>

³⁴ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dlid=265446#sthash.Ke5E0Ns0.DtooeqZO.dpuf>

Wat betreft *de bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid* geeft Freedom House Macedonië in haar rapportage '*Freedom in the world 2017*' dezelfde score op deze dimensie als in de twee voorafgaande jaren. Het US State Department schrijft dat een aantal verdachten van de gewelddadige protesten in mei 2015 volgens hun advocaten slachtoffer is van marteling. Een medisch rapport van de rechtbank bevestigde dat fysieke mishandeling van twee slachtoffers had plaatsgevonden en erkende dat er kleine verwondingen waren. Het ministerie van Binnenlandse Zaken verklaarde het bewijs meerdere keren te hebben onderzocht en niets te hebben gevonden wat de beschuldigingen bewijst. Aan het einde van 2016 waren er in deze zaken geen politieagenten aangeklaagd voor marteling of mishandeling van de verdachten. Uit een vergelijking van de rapporten van het US State Department komt naar voren dat de omstandigheden in gevangenissen niet aanmerkelijk zijn gewijzigd. Het rapport over 2016 schrijft dat de ombudsman vindt dat de onderzoeken van penitentiaire inrichtingen naar beschuldigingen van misbruik en mishandelingen van gevangenen ineffectief gebeuren. Volgens de ombudsman leiden de slechte omstandigheden in gevangenissen, met name de overbevolking, tot 'onmenselijke en vernederende behandeling van gevangenen en gedetineerden'. Het US State Department schrijft ook dat de politie ervan werd beschuldigd geweld te hebben gebruikt bij het tegenhouden van migranten en asielzoekers aan de grens met Griekenland. Tevens heeft UNHCR een brief naar de regering gestuurd omdat amendementen op de asielwet niet in lijn zouden zijn met het Vluchtelingenverdrag. Aan het einde van het jaar had de regering hier nog niet op gereageerd.

Wat betreft *vrijheid van meningsuiting* schrijft het US State Department dat Reporters Without Borders en Freedom House allebei rapporteerden dat de persvrijheid gedurende het jaar 2016 achteruit is gegaan. Voorts schrijft het US State Department dat individuen of bedrijven die dicht bij de overheid schijnen te staan, de meeste nationale mediabedrijven in hun bezit hadden.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016³⁵ en 2017³⁶ Macedonië niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Wat betreft *vrijheid van vereniging* schrijft het US State Department dat de politie verschillende demonstranten heeft belemmerd in het uitoefenen van hun recht op vrijheid van vereniging. Activisten claimen ook dat de overheid selectief leden van maatschappelijke organisaties arresteert om hen te intimideren, en om hun deelname aan demonstraties te ontmoedigen. Tot slot schrijft het US State Department dat verscheidene deelnemers aan de grootste demonstraties gericht tegen de overheid, aangeklaagd werden wegens 'deelname aan een menigte die een strafbaar feit heeft begaan'.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden* en *toegang tot onafhankelijk onderzoek*.

Wat betreft *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht* en *toegang tot rechtsmiddelen* schrijft het US State Department dat burgers bij de ombudsman klagen over het rechtspraakstelsel, met name over lange procedures, vooroordelen, selectieve rechtstoepassing en onnodige druk op rechters.

Conclusie

De situatie in Macedonië is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Op de gebieden *democratisch bestuur* en *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* zijn er meldingen, die echter niet (eenduidig) in de richting van een aanmerkelijke achteruitgang wijzen. Over de omstandigheden in de gevangenissen waarvan de ombudsman spreekt, zijn ook in eerdere rapporten van US State Department meldingen te vinden. Het rapport van de ombudsman hierover is nieuw. Daarbij is ook van belang dat Freedom House dit aspect niet

³⁵ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

³⁶ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

noemt en dat de ratings van Freedom House ongewijzigd zijn gebleven. Dit aspect vraagt bij toekomstige beoordelingen wel bijzondere aandacht.

Wat betreft de *vrijheid van meningsuiting* vraagt de gemelde achteruitgang van de persvrijheid aandacht, maar er is onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat het hier gaat om een aanmerkelijke achteruitgang.

Er is geen sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Macedonië als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Monaco

Wat betreft *democratisch bestuur* geeft Freedom House³⁷ Monaco in 'Freedom in the world 2017' een rating van 3 uit 7 op de dimensie 'political rights'. In de twee voorafgaande jaren gaf Freedom House Monaco nog een score van 2 op 7 op deze dimensie. De lagere rating wordt verklaard doordat de macht van de prins negatieve effecten heeft op de aansprakelijkheid van de overheid, op het vermogen van de gekozen functionarissen om beleid te maken en uit te voeren en op de invloed van het electoraat op de samenstelling en beslissingen van de overheid. Het US State Department³⁸ schrijft dat het gezag om de regering te wijzigen en om wetgeving voor te stellen volledig bij de prins ligt.

Wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* geeft Freedom House Monaco in 'Freedom in the world 2017' een rating van 1 uit 7 op de dimensie 'civil liberties'. In de twee voorafgaande jaren gaf Freedom House Monaco dezelfde score op deze dimensie. Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op dit gebied.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016³⁹ en 2017⁴⁰ Monaco niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Monaco is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. De rating van Freedom House op het gebied van *democratisch bestuur* is achteruitgegaan, maar er is geen aanleiding om te veronderstellen hier sprake is van een aanmerkelijke achteruitgang.

Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Monaco als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

³⁷ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/monaco>

³⁸ <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265452#wrapper>

³⁹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁴⁰ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

Montenegro

Voor wat betreft *democratisch* bestuur is de rating van Freedom House⁴¹ op de dimensie 'political rights' in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department⁴² beschrijft dat na de verkiezingen van oktober 2016 de oppositiepartijen de uitslag van de nationale verkiezingen betwistten. De oppositiepartijen verklaarden dat er verscheidene onregelmatigheden waren, zoals de aankondiging van een vrijdelde aanslag op het parlamentsgebouw tijdens de verkiezingsdag. Volgens oppositiepartijen belemmerde dit de verkiezingen en in protest hierop blijven de oppositiepartijen het parlement boycotten.

Wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House een 3 uit 7. In 2016 was de rating hetzelfde op deze dimensie, en in 2015 gaf Freedom House een rating van 2 uit 7. Het US State Department schrijft dat er een stijging is in het aantal moorden en pogingen tot moorden tussen criminelen in de georganiseerde misdaad.

Op het gebied van *vrijheid van meningsuiting* schrijft het US State Department dat volgens de ngo Center for Civic Education de selectieve en non-transparante wijze waarop publiek geld wordt verdeeld in de media leidt tot ongelijke kansen in de media. Ook de ngo Human Rights Action rapporteerde dat de onafhankelijke en pro-oppositiemedia politieke en economische druk ervaren. Het US State Department schrijft tevens dat volgens de Europese Commissie Montenegro in 2016 geen verdere vooruitgang heeft geboekt op het gebied van vrijheid van meningsuiting. Tot slot schrijft het US State Department dat de *Agency for Electronic Communications and Postal Services* tijdens de verkiezingsdag in oktober 2016 tijdelijk Whatsapp en Viber heeft geblokkeerd, met de verklaring dat beide werden overspoeld met spam en teksten die aanzetten tot haat.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁴³ en 2017⁴⁴ Montenegro niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, en toegang tot rechtsmiddelen*.

Wat betreft *toegang tot onafhankelijk onderzoek* schrijft het US State Department dat de overheid de *Antidiscrimination Council* heeft ontbonden zonder enige uitleg of openbare raadpleging.

Wat betreft *toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht* schrijft het US State Department dat de overheid de grondwet en andere relevante wetgeving heeft aangepast om de invloed van de politiek op de selectie van openbaar aanklagers te verminderen.

Conclusie

De situatie in Montenegro is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Wat betreft *democratisch bestuur* geven de incidenten rond de verkiezingen geen aanleiding om te veronderstellen dat er sprake is van een aanmerkelijke achteruitgang. De achteruitgang van de rating van Freedom House op het gebied van *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* heeft vooral betrekking op de georganiseerde misdaad en wordt daarom niet aangemerkt als een aanmerkelijke achteruitgang van de bescherming van dit recht in algemene zin.

⁴¹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/montenegro>

⁴² <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265454#sthash.Ke5E0Ns0.j1nLrfYz.dpuf>

⁴³ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁴⁴ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

De meldingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting* laten zien dat op dit gebied geen vooruitgang is geboekt, maar zijn beperkt van aard en geven daardoor geen aanleiding voor de veronderstelling dat sprake is van een aanmerkelijke achteruitgang.

Er is geen sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Montenegro als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Nieuw-Zeeland

Freedom House⁴⁵ en het US State Departement⁴⁶ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De ratings van Freedom House op de dimensie 'political rights' zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department schrijft dat de regering wetgeving heeft vastgesteld waarin zeven aanspraken van inheemse groepen zijn afgehandeld. Voorts heeft de regering actief de onderhandelingen voortgezet met bijna alle inheemse groepen.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁴⁷ en 2017⁴⁸ Nieuw-Zeeland niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *toegang tot onafhankelijk onderzoek, vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Nieuw-Zeeland is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Nieuw-Zeeland als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Noorwegen

Freedom House⁴⁹ en het US State Departement⁵⁰ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

⁴⁵ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/new-zealand>

⁴⁶ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265360#sthash.QxnjoRPw.dpuf>

⁴⁷ <http://www.uscirf.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁴⁸ <http://www.uscirf.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

⁴⁹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/Norway>

⁵⁰ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265458#sthash.2WDYQqgD.dpuf>

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department merkt op dat in april een rechtbank heeft geoordeeld dat de detentieomstandigheden van een veroordeelde een schending was van het EVRM. De regering is in beroep gegaan.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom over 2017⁵¹ net als in het voorafgaande rapport over 2016⁵² vermeld dat in Noorwegen alle slacht zonder verdoving, inclusief koosjer en halal slacht, verboden is.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Noorwegen is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Noorwegen als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

San Marino

Freedom House⁵³ en het US State Departement⁵⁴ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur* en de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁵⁵ en 2017⁵⁶ San Marino niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in San Marino is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* en *vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere

⁵¹ <http://www.uscifr.gov/reports-briefs/annual-report/2017-annual-report>

⁵² <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁵³ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/san-marino>

⁵⁴ <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dld=265468#wrapper>

⁵⁵ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁵⁶ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van San Marino als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Servië

Voor wat betreft *democratisch bestuur* geeft Freedom House⁵⁷ Servië op de dimensie 'political rights' in 'Freedom in the world 2017' een rating van 3 uit 7. In de twee voorgaande jaren gaf Freedom House Servië een score van 2 uit 7 op deze dimensie. De beoordeling is dus één punt achteruit gegaan. Als reden worden ernstige onregelmatigheden tijdens de parlementaire verkiezingen van 2016 opgegeven.

Het US State Department⁵⁸ beschrijft voorts dat in april 2016 een groep gemaskerde mannen met bulldozers residentiële en commerciële gebouwen heeft vernietigd in Belgrado. Slachtoffers melden dat zij werden geïntimideerd, vastgebonden en verhoord. Daarnaast werden hun persoonlijke bezittingen afgenomen. Alhoewel slachtoffers de hulp van de politie inriepen, kwam de politie niet in actie. Er zijn beschuldigingen geuit dat de politie in Belgrado deel uitmaakte van de georganiseerde operatie om een bouwproject te kunnen realiseren. Volgens de premier waren de hoogste autoriteiten van Belgrado verantwoordelijk, waarop de openbaar aanklager van Belgrado een onderzoek begon. Aan het einde van 2016 was het onderzoek, voor zover openbaar bekend, niet gevorderd. Ook schrijft het US State Department dat er tussen december 2015 en april 2016 175 personen, waaronder politici en ambtenaren, zijn gearresteerd op verdenking van corruptie, witwassen, vervalsing, omkoping en machtsmisbruik. Oppositieleiders verklaarden dat de arrestaties politiek gemotiveerd waren, aangezien het merendeel van de arrestanten lid is van een oppositiepartij. Tevens bracht de ombudsman in 2015 aan het licht, wat later door het ministerie van Defensie werd bevestigd, dat het Militair Veiligheidsagentschap onrechtmatig de communicatie heeft gemonitord van sommige oppositiepartijen, vakbondsleiders en rechters.

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Uit een vergelijking van de rapporten van het US State Department over 2014, 2015 en 2016 komt naar voren dat de omstandigheden in de gevangenissen niet aanmerkelijk zijn gewijzigd. Wel meldt het rapport over 2016 dat het Europees Comité ter voorkoming van foltering van de Raad van Europa (CPT) in 2016 heeft gerapporteerd dat zij tijdens een bezoek in 2015 klachten hebben ontvangen van fysieke mishandeling van criminele verdachten, inclusief handelingen die naar martelingen neigen. Het CPT rapporteerde voorts dat de situatie in gevangenissen nog verder was verergerd door ernstige overbevolking. In bepaalde afdelingen van twee detentiecentra zouden de omstandigheden volgens het CPT kunnen oplopen tot onmenselijke en ontorende omstandigheden. Het US State Department schrijft tevens dat UNHCR de situatie in de transitzones op de grens tussen Hongarije en Servië als erbarmelijk heeft omschreven, ook voor kinderen en zwangere vrouwen.

Het US State Department beschrijft op het gebied van *vrijheid van meningsuiting* dat meerdere journalisten, activisten en vertegenwoordigers van onafhankelijke instellingen ervan beschuldigd zijn door verscheidene media dat zij probeerden de grondwettelijke orde met geweld omver te werpen. Een groep journalisten en activisten heeft daarom verscheidene media aangeklaagd. Er is nog geen uitspraak gedaan in de zaak.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁵⁹ en 2017⁶⁰ Servië niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

⁵⁷ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/serbia>

⁵⁸ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265470#sthash.Ke5E0Ns0.MP6P92NN.dpuf>

⁵⁹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁶⁰ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

Wat betreft vrijheid van vereniging schrijft het US State Department dat in januari 2016 een nieuwe wet is aangenomen die openbare bijeenkomsten bij gezondheidszorginstellingen, scholen en faciliteiten van betekenis voor staatsveiligheid en defensie verbiedt.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Servië is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Op het gebied van *democratisch bestuur* is de situatie in Servië blijkens de rating van Freedom House achteruitgegaan als gevolg van de onregelmatigheden tijdens de verkiezingen. Ook de door US State Department beschreven incidenten op dit gebied vragen aandacht, maar deze vinden plaats op beperkte schaal en er zijn geen aanwijzingen dat er sprake is van een aanmerkelijke achteruitgang. Het criterium *democratisch bestuur* vraagt bij toekomstige beoordelingen wel bijzondere aandacht.

Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*. Het criterium *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* vraagt bij toekomstige beoordelingen wel bijzondere aandacht.

Er is geen sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria.

Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Servië als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Vaticaanstad

Het US State Department en Freedom House hebben geen rapporten uitgebracht over Vaticaanstad. Uit overige bronnen zijn geen aanmerkelijke wijzigingen bekend op het gebied van *democratisch bestuur, de bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst en vereniging* merk ik op dat het Annual report of the U.S. commission on international religious freedom van 2016⁶¹ en 2017⁶² Vaticaanstad niet noemt als land waar op dit gebied redenen zijn tot zorg.

Er zijn geen aanmerkelijke wijzigingen bekend op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Vaticaanstad is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Een uitgebreidere beoordeling is niet aangewezen. De aanwijzing van Vaticaanstad als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Verenigde Staten van Amerika

Het US State Department heeft geen rapporten uitgebracht over de Verenigde Staten van Amerika. Freedom House⁶³ en het Amnesty International Report⁶⁴ beschrijven geen aanmerkelijke

⁶¹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁶² <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/2017.USCIRFAnnualReport.pdf>

⁶³ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/united-states>

wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

De rating van Freedom House wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Amnesty International schrijft dat de overheid er nog steeds niet is in geslaagd bij te houden hoeveel personen er exact zijn gedood door wetshandhavers. Volgens de gegevens die wel beschikbaar zijn, zijn zwarte mannen buitenproportioneel vaak het slachtoffer van wetshandhavers. Voorts schrijft Amnesty International dat illegale migranten in opvanglocaties verbleven zonder voldoende toegang tot medische zorg en rechtsbijstand.

Amnesty International beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*. Reporters without Borders⁶⁵ schrijft dat de persvrijheid verscheidene belemmeringen heeft ondervonden in de afgelopen jaren. Zij rapporteert dat journalisten werden gearresteerd voor het verslag leggen van protesten en dat klokkenluiders werden vervolgd.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst* merk ik op dat Amnesty International en Human Rights Watch⁶⁶ geen aanmerkelijke wijzigingen beschrijven.

Amnesty International beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Amnesty International en Human Rights Watch beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden*.

Human Rights Watch beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *toegang tot onafhankelijk onderzoek*.

Conclusie

De situatie in de Verenigde Staten van Amerika is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van de Verenigde Staten van Amerika als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

IJsland

Freedom House⁶⁷ en het US State Departement⁶⁸ beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur* en de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon*. De ratings van Freedom House zijn in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Het US State Departement beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

⁶⁴ <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/united-states-of-america/report-united-states-of-america/>

⁶⁵ <https://rsf.org/en/united-states>

⁶⁶ <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/united-states>

⁶⁷ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/iceland>

⁶⁸ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265430#sthash.2SwpPKuy.dpuf>

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst* merk ik op dat in het Annual Report of the U.S. Commission on international religious freedom van 2016⁶⁹ en 2017⁷⁰ schrijft dat alle slacht zonder verdoving verboden is, inclusief koosjer of halal slacht.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in IJsland is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*. Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van IJsland als veilig land van herkomst wordt voortgezet.

Zwitserland

Freedom House⁷¹ en het US State Department⁷² beschrijven geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *democratisch bestuur*. De rating van Freedom House is in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren.

Voor wat betreft de *bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon* is de rating van Freedom House in 'Freedom in the world 2017' dezelfde als in de twee voorgaande jaren. Het US State Department schrijft dat politiegeweld volgens het Comité ter voorkoming van foltering van de Raad van Europa een verschijnsel is wat lijkt te blijven bestaan in de regio van Geneve. Voorts merkt het US State Department op dat volgens het nationale Comité ter voorkoming van foltering in de meeste jeugddetentiecentra het gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen niet adequaat werd gedocumenteerd, en melden zij incidenten van overbevolking van detentiecentra, langdurige voorarresten en solitaire opsluitingen en een tekort aan bewakers.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van meningsuiting*.

Met betrekking tot de *vrijheid van godsdienst* merk ik op dat de U.S. commission on international religious freedom in de rapporten over 2016⁷³ en 2017⁷⁴ meldt dat er in Zwitserland een verbod geldt op het bouwen van een minaret, dat het zichtbaar dragen van religieuze symbolen op school verboden is en dat alle slacht zonder verdoving, inclusief koosjer of halal slacht, verboden is.

Het US State Department beschrijft geen aanmerkelijke wijzigingen op het gebied van *vrijheid van vereniging, bescherming tegen discriminatie en vervolging door derden, toegang tot onafhankelijk onderzoek, toegang tot een onafhankelijke rechterlijke macht en toegang tot rechtsmiddelen*.

Conclusie

De situatie in Zwitserland is sinds de eerste beoordeling niet in aanmerkelijke zin gewijzigd. Er is geen sprake van een aanmerkelijke achteruitgang op één van de criteria *democratisch bestuur, bescherming van het recht op vrijheid en veiligheid van de persoon en vrijheid van meningsuiting*.

⁶⁹ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁷⁰ <http://www.uscifr.gov/reports-briefs/annual-report/2017-annual-report>

⁷¹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2017/Switzerland>

⁷² <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dldid=265480#sthash.9T6xLISD.dpuf>

⁷³ <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202016%20Annual%20Report.pdf>

⁷⁴ <http://www.uscifr.gov/reports-briefs/annual-report/2017-annual-report>

Evenmin is sprake van achteruitgang op de meerderheid van de criteria. Een uitgebreidere beoordeling is derhalve niet aangewezen. De aanwijzing van Zwitserland als veilig land van herkomst wordt voortgezet.